

Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Borostyáni Gézáné

Kurrens feldolgozásunk során 1989 óta használjuk a DrLib könyvtári rendszer adatbeviteli modulját. A retrospektív konverziós munka kezdetekor már rendelkezésre állt egy kb. 50 ezer rekordból álló adatbázis. A könyvtár idegen nyelvű pedagógiai szakkönyveit 20 évre visszamenőleg ebbe az adatbázisba építettük be.

A retrospektív katalóguskonverzió első lépése a leírásra kerülő könyvek leválogatása volt. A könyvtár régi feldolgozási gyakorlata szerint a könyveket kísérlappal látták el, amely tartalmazza a könyv teljes bibliográfiai leírását és az ETO jelzeteket. Ezekről a kísérlapokról készültek sokszorosítással a katalóguscédulák, a kísérlapokat pedig a leltári számok sorrendjében lerakva megőrizték. Az adatlapokat a kísérlapok alapján készítették, ezért nem kellett a használatban lévő katalógusainkból cédulákat kiemelni és másolni.

Adatbeviteli űrlapunkat és adatbázisunk szerkezetét a HUNMARC ajánlásainak megfelelően átalakítottuk. Az adatlap ablakos elrendezésű, felhasználóbarát, szöveges magyarázatokat, segítő képernyőket tartalmaz, valamint listákat a lehetséges mezőtartalmakról (pl. országnevek kódjai, nyelvi kódok, szakcsoportszámok, az ifjúsági különgyűjtemény

szakjelzetei). A HUNMARC adottságait jól össze tudtuk egyeztetni az adatbázisban való keresés szempontjaival is. A HUNMARC mezők sok lehetőséget kínálnak olyan információs adatok tárolására, amelyek a keresés szűkítésére alkalmazhatók (pl. dokumentumok műfaja, intellektuális szintje). Ezeket az adatokat prefixummal invertálva tettük kereshetővé az adatbázisban. A szakirodalmi adatbázisok sajátos szempontjait is figyelembe kellett vennünk az adatszerkezet kialakításánál. Szemben az adott gyűjteményt reprezentáló OPAC-kal, a szakirodalmi adatbázisnak mélyebb tartalmi feltérési lehetőségekre van szüksége. A HUNMARC ETO jelzetek és tárgyi melléktételek alkalmazására ad csak lehetőséget. Ezért használjuk az egyéb MARC szabványokban megtalálható 650-es tárgyszó mezőt (ismételhető mezőtartalommal, mellérendelő tárgyszavas osztályozás, ellenőrzött tárgyszójegyzék – Magyar Pedagógiai Tárgyszójegyzék – alapján). A helyi adatok számára fenntartott 900-as mezők közül is többet a tartalmi feltérési céljaira határoztunk meg (pl. referátum, szakcsoportszámok, a Precise indexeléssel létrehozott, a tárgyszavak közötti szintaktikai kapcsolatokat is tükröző tárgyszóláncok, az ifjúsági különgyűjte-

mény jelzetei). Ki kellett dolgoznunk egy adatszerkezetet a folyóiratcikkek és könyvrészletek leírásához is, amit akkor még nem tartalmazott a HUNMARC. A HUNMARC-ból hiányzó adatelemeket a USMARC-ból átvéve alakítottuk ki (773 – forrásdokumentum adatai).

A számítógéppel olvasható leírásokat részben az OPKM címleíró és szakozó munkatársai készítették el, részben az OCLC Microcon szolgáltatótól rendeltük meg. Az OCLC-től 4000 rekordot rendeltünk meg, főleg angol, német és francia nyelvű, ISBN számmal rendelkező dokumentumot. A találati arány jónak mondható és igen kevés hibás találatot tartalmazott. A leírásokat némi konverziós munka után tudtuk illeszteni adatbázisunkba, mivel az OCLC által alkalmazott leírás formátuma több ponton eltér az általunk alkalmazott HUNMARC-tól. Pl. a bibliográfiai leírás egyes adatelemei között alkalmazott írásjeleket az OCLC-leírás tartalmazza, mi ezt programozással oldottuk meg. Szemben a HUNMARC gyakorlatával, az OCLC a vezeték- és keresztnévket egyetlen almezőben közli. Vannak eltérések a 008-as mező használatában is. Az OCLC adatbázisából összesen 3244 leírást tudtunk átvenni.

A fennmaradó 4932 leírást az új, a HUNMARC ajánlásoknak megfelelő adatszerkezetben szakképzett címleíró munkatársaink készítették el. A leírás-hoz a kísérlapokat használták, illetve, ahol adatki-gészítésre volt szükség, az eredeti művek kézbevé-

telével. Valamennyi rekord (8176 db) tárgyszavazását az OPKM osztályozó könyvtárosai végezték, a részletes ETO jelzetek alapján, a Magyar Pedagógiai Tárgyszójegyzékből származó tárgyszavakkal. Így lehetőség van a teljes adatbázisban egységes, tárgyszó szerinti keresésre.

Az adatbázisba került rekordok nyelvi megoszlása a következő:

3201	angol
2488	német
1111	francia
552	orosz
824	egyéb (olasz, spanyol, lengyel, cseh, román)

A retrospektív konverzió során szabványos, HUNMARC formátumú rekordokat állítottunk elő. Már meglévő adatbázisunk ISO szabványnak megfelelő, de nem HUNMARC formátumú rekordjait konvertáltuk. Ugyanebben az évben, az NIIF pályázat keretében leválogattuk adatbázisunkból a pedagógiai szakirodalmat, létrehoztuk a PAD adatbázist és az NIIF hosztján hálózaton hozzáférhetővé tettük. Ez az adatbázis tartalmazza a retrospektív konverzió során készült több, mint 8000 rekordot is. Az adatbázis kurrens feldolgozásból folyamatosan épül, de retrospektív konverzióra az elmúlt időszakban nem volt lehetőségünk. A jövőben szeretnénk az adatbázist kiegészíteni az 1980–1989 közötti időszak magyar nyelvű pedagógiai szakirodalmának számítógépes leírásaival.